

בבא מציעא צ"ג

משנה

קוצץ ע"י בנו ועבדו הגדולים וע"י יכול אדם לוותר על אכילתו בשעת המלאכה, אשתו ולא ע"י הקטנים ובהמתו ולשום את אכילתו בדמים, ויטול מעות מבעל הבית. וכן יכול לוותר על אכילת בנו ובתו הגדולים, עבדו ושפחתו הכנענים הגדולים ואשתו, אם קיבל את הסכמתם לכך שישומו את אכילתם בדמים, מפני שיש בהן דעת למחול על האכילה בשביל הדמים. אבל אינו קוצץ על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים ולא על ידי בהמתו, מפני שאין בהן דעת.

השוכר פועלים לעשות בנטע רבעי שלו לא השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי יאכלו לא הודיעם פודה ומאכיל ששוכרם לעשות בנטע רבעי, פודה ומאכילם¹⁸. נתפרסו עגוליו נתפתחו חביותיו ונתחייבו במעשר, הרי אלו לא יאכלו שהרי נגמרה מלאכתם למעשר. ואם לא הודיעם, מעשר ומאכילן.

שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה, שכבר נהגו כן, אבל לא מן התורה.

גמרא

רב א' שומר גינות אוכל מהלכות מדינה שומר גינות אוכל מדאורייתא משמר כעושה השומרים אוכלים מן התורה אלא ממנהג

המדינה, זה רק בשומרי גנות ופרדסים, כיון שמלאכתם בזמן שהפירות מחוברים לקרקע, ולכן אינם אוכלים מן התורה אלא מהלכות מדינה¹⁹. אבל שומרי גינות וערימות עד שלא נגמרה מלאכתם למעשר אוכלים מן התורה כדין עושה בתלוש. מפני שמשמר הוא כעושה מעשה. ושמואל אמר, לא שנינו שאוכלים מהלכות מדינה אלא שומרי גינות וערימות ששומרים בתלוש. אבל שומרי גנות ופרדסים ששומרים במחובר, אינם אוכלים אפילו מהלכות מדינה, מפני שמשמר אינו כעושה מעשה.

המשמר את הפרה מטמא בגדים זזירה שמא יזיז אבר הקשה רב אחא בנו של רב הונא על שמואל ממה ששנינו, המשמר את הפרה משחיטתה ועד כינוס אפרה, מטמא בגדים שעליו²⁰. ואם נאמר שמשמר לא כעושה מעשה, מדוע הוא

18 לא ששכרן סתם לעשות לו מלאכה דבכהאי גוונא אמאי פודה ומאכילן, אלא כגון ששכרן לבצור כרם ולא הודיען שהוא נטע רבעי כו' והוי כמקח טעות. המגיד. עתויו"ט.

19 וכל שכן שמי שעושה במחובר כגון מנכש אוכל רק ממנהג המדינה. רש"י. ומה ששנינו לעיל המנכש בבצלים וכו' וכן לעדר ולקשקש תחת הזיתים ה"ז לא יאכל הוא מן התורה אבל אוכל מהלכות מדינה. תוס'.

20 שנינו במשנה כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים.

מטמא בגדים? אמר רבה בר עולא, שהוא אינו מטמא בגדים מדאורייתא אלא חכמים גזרו שייטמא שמא יזיז בה אבר.

המשמר ד' ה' מקשאות אוכל לפי הקשה רב כהנא ממה ששנינו, המשמר ארבע חשבון בעקורים וחמש מקשאות של חמשה אנשים, הרי זה לא ימלא

כריסו מאחד מהן, אלא מכל אחד ואחד אוכל לפי חשבון. ואם משמר לא כעושה מעשה, מדוע הוא אוכל? אמר רב שימי בר אשי, מדובר בעקורים משרשיה עם הקישואים שבהם, ולכן קוראים להם שומרי מקשאות ולא קישואין. שואלת הגמרא, והלא נגמרה מלאכתן למעשר, ומדוע אוכל? עונה הגמרא, שלא ניטל הפיקס שלהם, ושנינו לעיל שגמר מלאכתם של קישואים הוא משיפקסו.

מהמשנה לעיל מסתבר כשמואל אמר רב אשי, מסתבר לומר כשמואל, שהעושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה אינו אוכל

אפילו מהלכות מדינה, וכל שכן בשומרי מחובר²¹. ממה ששנינו במשנה לעיל, ואלו אוכלין מן התורה, העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה, ובתלוש מן הקרקע בשעה שאינה גמר מלאכה. ומכאן שיש מי שלא אוכל מן התורה אלא מהלכות מדינה²². ושנינו בסיפא של אותה המשנה, ואלו שאינן אוכלין. מהו אינן אוכלין?, אם נאמר שאלו אין אוכלים מן התורה אלא מהלכות מדינה, הרי שנינו זאת ברישא. אלא אלו שאין אוכלים כלל אפילו לא מהלכות מדינה, כגון העושה במחובר לקרקע בשעה שאינה גמר מלאכה וכל שכן שומרי גנות ופרדיסות. שהרי מה ששנינו ברישא אלו שאוכלים מן התורה בא להשמיע שיש אחרים שאוכלים, שלא מן התורה. משמר בתלוש עד שלא נגמרה מלאכתו למעשר, שכיון שאינו עושה מעשה לא אוכל מן התורה, ואוכל מהלכות מדינה²³.

משנה

ארבעה שומרים הם: שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר. שומר חנם נשבע על כל המאורעות הכתובות בשאר שומרים לחיוב, שכך עלתה לו ופטור. והשואל משלם את הכל, גניבה ואבידה ואונסין. ונושא שכר והשוכר נשבעים על השבורה, ועל השבויה, ועל המתה, ומשלמין את האבידה ואת הגניבה.

גמרא

התנא ששנה ד' שומרין הוא ר"מ שא' ששוכר הוא כש"ש אמר רב נתמן בשם רבה בר אבוה, מה ששנינו, ארבעה שומרים, זה כשיטת רבי מאיר. שאלו רבא,

21 בשעה שאינה גמר מלאכה ואינו כעושה מעשה, והמשנה היא בשומר תלוש. רש"י.

22 ממה שלא שנינו, אלו אוכלין סתם ומהו או עושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה, או עושה בתלוש בשעה שנגמרה מלאכתו, או דבר שאין גדולו מן הארץ. רש"י.

23 שהרי אי אפשר להעמיד במשמר במחובר שהרי אפילו בעושה מעשה ממש שנינו בסיפא שלא אוכל כלל בשעה שאינה גמר מלאכה, וכ"ש משמר. רש"י.

האם יש מי שסובר שאין ארבעה סוגי שומרים? אמר לו רב נחמן, אני אמרתי שהתנא שאומר ששוכר הוא כשומר שכר ושניהם פטורים באונסין ומשלמים על גניבה ואבידה, הוא רבי מאיר. שואלת הגמרא, הרי מאיר אומר להיפך. כמו ששנינו בברייתא, שוכר כיצד משלם רבי מאיר אומר כשומר חנם, רבי יהודה אומר כשומר שכר? עונה הגמרא, שרבה בר אבוח הפך ושנה, שוכר כיצד משלם רבי מאיר אומר כשומר שכר, רבי יהודה אומר כשומר חנם. שואלת הגמרא אם כך²⁴ מדוע שנינו במשנה ארבעה שומרים, הרי הם שלושה? אמר רב נחמן בר יצחק, כוונת המשנה ארבעה שומרים הם ודיניהם שלושה.

בבה פטר רועה כשהבהמה נפלה למים מפני ששמר כשאר האנשים מביאה הגמרא מעשה, ברועה שהיה רועה בהמות על שפת נהר 'פפא'. ואחת הבהמות החליקה ונפלה למים ובא לפני רבה ופטרו. אמר, מה היה לו לעשות, הרי הוא שמר כמו שאר האנשים, ואינה אבידה אלא הוא אונס. שאלו אביו, האם רועה שנכנס לעיר בשעה ששאר בני אדם נכנסים יהיה פטור? אמר לו רבה, כן, הוא יהיה פטור. אמר לו אביו, האם כששכב מעט בזמן שאנשים שוכבים לנוח יהיה פטור? אמר לו רבה כן. ושומרי העיר חייבים בשמירה יתירה

הקשה לו אביו ממה ששנינו בברייתא, אלו הם אונסין ששומר שכר פטור עליהן כגון מה שכתוב באיוב: "וַתִּפֹּל הַעֵיִר בַּלַּיְלָהּ, וְאֵת הַנְּעָרִים הָכּוּ לְפִי חָרָב" אמר לו רבה, דין זה נאמר בשומרי העיר בלילה, שהואיל ואנשי העיר סומכים עליהם לשמור את גופם וממונם, והם צריכם לשמור שמירה יתירה. הקשה לו אביו ממה ששנינו בברייתא, ששומר שכר חייב לשמור עד כדי שיקיים את הכתוב: "הֵייתִי בַיּוֹם אֶכְלָנִי חָרָב וְקָרַח בְּלַיְלָהּ" אמר לו רבה, גם כאן מדובר בשומרי הלילה. אמר לו אביו, האם יעקב אבינו היה שומר העיר? אמר לו רבה, יעקב אבינו אמר ללבן שמרתי לך שמירה יתירה כשומרי העיר.

הקשה לו אביו ממה ששנינו בברייתא, רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר²⁵, בא זאב וטרף ובא ארי ודרס. אין אומדים אילו היה שם היה מציל אלא אומדין אותו אם יכול להציל חייב, ואם לאו פטור. ולכאורה אומדים אותו שכל שאם היה נשאר יכול היה להצילם, ואפילו אם הוא נכנס בשעה שהאנשים נכנסים? אמר רבה, כוונת הברייתא לחייבו רק אם נכנס בשעה שהאנשים אינם נכנסים.

תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב ושאל אותו אביו, מדוע כשאנו יכול להציל הוא פטור, הרי הוא 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס'²⁶. תחילתו בפשיעה לגבי כל

24 לא נאמר אי אמרת בשלמא מפני שהיה אפשר להקשות זאת מעיקרא. תוס'. ורש"י בשבועות לא גרס אי הכי.

25 בשעת משלחת זאבים וכו' יהודה. תוס'.

26 תוס' הקשו הרי קשה גם לאביו שמעמיד שנכנס בשעה שבני האדם נכנסים. הרי אם היה יכול להציל חייב ומכאן שתחילתו היא בפשיעה. וי"ל שאינו מחשיב לפשיעה אלא הוא כעין גניבה ואבידה. ומכאן נלמד שתחילתו כעין גניבה ואבידה וסופו באונס פטור. אבל אין ראיה ממה שרב א' בהמפקיד אפ' שומר שכר שמסר לש"ח פטור

המזיקים הקטנים והקלים, שהיה יכול להציל אם היה שם. ואפילו שבסופו בא עליהם מזיק חזק שאם היה שם לא היה יכול להציל והוא אונס. כיון שתחילתו היה בפשיעה הוא חייב²⁷? אמר לו, שהוא שמע קול אריה ונכנס מחמת האימה והוא אנוס מתחילתו. שאל אותו אביי, אם כך מדוע אומדים אותו אם היה יכול להציל, מה יכל לעשות? אמר לו רבה, שהיה צריך לקדם ברועים ובמקלות.

שומר חנם צריך לקדם בחנם שומר שכר בשכר
שאלו אביי, אם כך אפילו שומר חנם יהיה חייב. שהרי רבה הוא שאמר, שומר חנם שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קידם חייב? אמר לו, שומר חנם צריך לקדם בחנם, ואינו צריך לשכור אנשים, ושומר שכר צריך לשוכרם, עד כדי דמיהם של הבהמות. שאלו, הרי זה אונס, ומדוע הצריכו את השומר שכר שפטור מאונסים לשכור פועלים להציל? אמר לו, שרק חייב לשכור אנשים ואחר כך גובה את ההוצאה מבעל הבית. שאלו רב פפא, אם כך מה הועיל לבעל הבית? אמר לו, עדיף לבעל הבית לקבל את בהמותיו שכבר מכירם והן רגילות בביתו. או לטרחא שיש לו אם יהיה צריך לקנות בהמות אחרות.

רב חסדא ורבה בר רב הונא אינם סוברים כרבה, שאמר לעיל שאם שמר כמו ששאר האנשים שומרים הוא אונס ופטור, אלא חייב, כיון שהבעלים יאמר, לכך נתתי לך שכר כדי שתשמור לי שמירה יתירה²⁸.

בר אדא סבולאה היה מעביר בהמות על הגשר של נרש, ואחת הבהמות דחפה את חברתה והשליכה אותה למים. בא לפני רב פפא, וחייבו לשלם²⁹. שאלו מה היה לי לעשות? אמר לו, היית צריך להעבירן אחת אחת. שאלו, האם מר מכיר את האומנות שניתן להעבירן אחת אחת? אמר לו רב פפא, כבר צווחו אחרים לפניך, ולא היה מי שהשגיח בהם.

ר"נ חייב את השור לשלם כשהוכר הגנב מפני שאנשי השלטון היו שם
איבו הפקיד פשתן בבית רוניא, ובא שבו שהיה לסטים מזויין ולקחו ממנו. לבסוף הוכר הגנב, וכשבא לפני רב נחמן חייבו לשלם, הואיל והוכר הגנב והוא לא יפסיד כלום עליו לטרוח אחר הגנב עד שיוציא מידו. שואלת הגמרא, האם רב נחמן חולק על מה שאמר רב הונא בר אבין, בהמה שנגנבה באונס ואח"כ הוכר הגנב. אם הוא שומר חנם רצה נשבע רצה עושה עמו דין, אם הוא שומר שכר עושה עמו דין ואינו

שהרי מסרו לבן דעת מפני שסתם בן דעת רגיל לשמור אפ' מדברים שאינו חייב. תוס'.

27 שכן כך פסקו הלכה בהמפקיד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב. רש"י.

28 ולמרות שאינה פשיעה אינו אונס והוא כאבידה. רש"י.

29 ממה שהביאו כאן נראה שאינו חייב משום פשיעה, אלא הוא כעין גניבה ואבידה כר"ח ורבה בר רב הונא. ור"פ סובר כרבא שא' בפ' הכונס שאיבעי לך לעבורי אינו פשיעה ולא כרב כהנא שא' בנפלה לגינה שהיא פשיעה. תוס'.

נשבע. והרי רוניא היה שומר חנם ורב נחמן חייבו לשלם? אמר רבא,³⁰ שאנשי השלטון היו שם, ואם השומר היה מרים קול היו באים ומצילים מידו.³¹

משנה

מה נחשב אונס בשמירה
עדר שבא עליו זאב אחד אינו אונס, שני זאבים אונס. רבי יהודה אומר, כשחיה רעה משולחת בגזירת המלך אף זאב אחד אונס, כיון שהיא קופצת על אדם. שני כלבים אינו אונס. ידוע הבבלי אומר משום רבי מאיר, מרוח אחת אינו אונס, משתי רוחות אונס. הלסטים³² הרי זה אונס. הארי הדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו אונס. אימתי בזמן שבאו מאליהן, אבל הוליכן למקום גדודי חיה ולסטים אינו אונס. מתה כדרכה הרי זה אונס, סיגפה³³ ומתה אינו אונס³⁴. עלתה לראשי צוקין³⁵ ונפלה הרי זה אונס, העלה לראשי צוקין ונפלה ומתה אינו אונס.

גמרא

שואלת הגמרא, הרי שנינו בברייתא, זאב אחד אונס? אמר רב נחמן בר יצחק, הברייתא ההיא מדברת בשעת משלחת זאבים והיא דברי רבי יהודה.

ליסטים מזויין אחד ה"ז
אונס אפי' ברועה מזויין
הגמרא שואלת, מדוע ליסטים אחד הוא אונס, יעמוד השומר שהוא אדם אחד כנגד הגנב שהוא אחד? אמר רב,

מדובר בלסטים מזויין. הסתפקה הגמרא, מה הדין בליסטים מזויין ורועה מזויין. האם אינו אונס מפני שהרועה המזויין יכול לעמוד כנגד ליסטים מזויין אחד. או שהוא אונס מפני שהליסטים בא על מנת להרוג או לההרג, והוא מוסר את נפשו, אבל הרועה אינו צריך למסור את נפשו. ואומרת הגמרא שכן מסתבר שהליסטים מוסר את נפשו ולא הרועה.

רועה שחירף את הגנב
הוליכו למקום חיה וליסטים
שאל אביי את רבא, מה הדין אם רועה פגש את הגנב קודם שנטל ממנו כלום, וחירפו³⁶ ואמר לו הזהר שלא

תבוא במקום פלוני שאנו יושבים, יש עמנו כך וכך אנשים במקום שאנו רועים שם, כך וכך כלבים עמנו, יש עמנו כך וכך קלעים המקלעים באבן, והליסטים הלך ולקח ממנו האם חייב שהרי הראה לו את הדרך? אמר לו רבא, הרי הוא כמו

30 לא קשה אפילו אם גורסים רבא, אע"ג שרבא מעמיד בפי הגזול קמא את דברי רב הונא בר אבין כשקדם ונשבע. מפני שכאן רבא משיב לדברי השואל והוא אינו סובר כך. תוס'.

31 ואפילו אם לא הוכר הגנב היה חייב כיון שפשע. והגמרא נקטה הוכר הגנב רק משום התלמידים שסברו שחייבו משום שהוכר הגנב. תוס'.

32 גורסים ליסטם בלא יו"ד, ליסטים אחד.

33 עינה ברעב או העמידה בקיץ בחמה ובחורף בצינה לענות נפש) מתרגם לסגפא נפש. רש"י.

34 התוס' תמחו הרי פשוט שהיא פשיעה גמורה. וי"ל שהחידוש הוא שאפילו שאפשר לומר שמתה מסיבה אחרת חייב מפני שלא היה לו לסגפה. תוס'.

35 בפרק המפקיד אמרו כשתקפתו ועלתה לצוקין. רש"י.

36 מתרגמים "ויבאש" וסרי ובתשובות הגאונים ראיתי סריא פושע. רש"י.

שהוליכם למקום גדודי חיה ולסטים, על ידי שהזכיר לו את המקום שהבהמות שם
וגרם שיבוא עליהם.

